

Strategi for forskning og utvikling i Nasjonalmuseet 2021–2025

Introduksjon: Strategiens funksjon og målgrupper

Forskning er definert som et eget målområde i Nasjonalmuseets overordnede strategi (2020–2025). Forsknings- og utviklingsstrategien utdyper målområdet og skal bidra til at vi når målsetningene som er satt i den overordnede strategien.

Strategien åpner med en introduksjon som beskriver rammeverket for forskning- og utvikling i Nasjonalmuseet i strategiperioden. Her utdypes bl.a. hvordan vi jobber med forskning og utvikling, vår tilnærming til forskningsoppdraget og bakgrunnen for satsningsområdene våre.

Hoveddelen av strategien innledes med vår ambisjon for FoU-arbeidet, og utpeker deretter fire målområder og konkrete tiltak for å styrke FoU-aktiviteten. Målområdene er: Organisering og kompetansebygging; Tilgjengeliggjøring og formidling; Eksterne samarbeid og finansiering og Satsningsområder og prioriteringer.

Det vil i strategiperioden utarbeides handlingsplaner for FoU-arbeidet, som konkretiserer arbeidet målområdene. Disse planene vil angi de enkelte avdelingenes prioriterte FoU-prosjekter, og vil oppdateres hvert år.

Internt utgjør strategien en felles plattform for FoU-arbeidet, og fungerer som et verktøy for å gi rammer og gjøre prioriteringer for fagpersonalet og ledere. Eksternt retter den seg blant andre mot:

- publikum med interesse for museets FoU-aktivitet
- fagpersoner og forskningsmiljøer som er aktuelle samarbeidspartnere
- aktuelle økonomiske bidragsyttere og sponsorer

Rammeverk for forskning og utvikling i Nasjonalmuseet

Forskningsoppdraget

Nasjonalmuseets samfunnsoppdrag innebærer et ansvar for å utvikle, forvalte, forske på, tilgjengeliggjøre og formidle Norges største samling av kunst, arkitektur og design. For å oppfylle oppdraget står forskning helt sentralt. Museet driver fri forskning hovedsakelig innenfor fagfeltene kunsthistorie, konservering, kunstformidling og museologi.

Forskningen dekker alle institusjonens kunstfaglige ansvarsområder: billedkunst, kunsthåndverk, design og arkitektur. Når det i dette dokumentet henvises til kunst, kunsthistorie, kunsthistorisk forskning eller kunstformidling, innbefatter det alle de nevnte kunstfaglige områdene.

Nærheten til samlingen, arkivmateriale og ikke minst til publikum er en sentral karakteristikk og styrke for FoU-arbeidet – både i Nasjonalmuseet og innen museumssektoren generelt. Mye av forskningsarbeidet i Nasjonalmuseet er integrert i kjerneaktiviteten, og er knyttet til innsamling, konservering og utvikling av utstillingskonsepter eller formidlingspraksiser. Det utføres også forskningsforberedende arbeid som del av museets løpende kjerneoppgaver, blant annet i forbindelse med katalogisering av samlingen. En viktig del av forskningen er imidlertid organisert i prosjekter som gjennomføres innenfor mer avgrensede perioder og undersøker konkrete hypoteser eller problemstillinger, som formidles sammen med resultater og funn i utstillinger, publikasjoner, konferanser/seminarer m.m. Når betegnelsen forskningsprosjekter brukes i strategien er det denne type prosjekter det vises til, som i de aller fleste tilfeller også involverer eksterne fagpersoner som bidragsyttere eller gjennom referansegrupper som gir innspill.

Utviklingsarbeid

For å kunne gjennomføre alle elementer i samfunnsoppdraget drives det kontinuerlig utviklingsarbeid innen flere av de museumsfaglige områdene. Generelt defineres utviklingsarbeid som systematisk eller eksperimentell virksomhet som anvender eksisterende kunnskap fra forskning eller praktisk erfaring, og som er rettet mot å framstille nye eller forbedrede metoder, produkter eller tjenester. Det vises her til OECDs Frascati-manual med internasjonale retningslinjer som avgrenser og klassifiserer forskning og utviklingsarbeid.

I det museumsfaglige utviklingsarbeidet i Nasjonalmuseet mer spesifikt, er konservering, digital samlingsforvaltning, fotodokumentasjon, kunsthistorisk katalogisering og nye formidlingspraksiser områder som prioriteres høyt. Innen konservering er det for eksempel avgjørende å sikre en kontinuerlig evaluering og forbedring av metoder for bevaring, i tråd med internasjonale standarder. Videre er en stadig fornyelse og styrking av dokumentasjons- og digitaliseringsarbeidet et viktig grunnlag for kunnskapsutvikling – og dessuten en klar forventning til museene i Kulturdepartementets museumsmedling fra 2021. Videreutvikling av målgruppearbeid og digital formidling basert på oppdaterte formidlingsfaglige praksiser er på sin side noe av det som vil prege utviklingsarbeidet innen kunstformidlingen.

Forskningen følger naturligvis egne kriterier for blant annet originalitet, etterprøvbarhet og relevans, i samsvar med internasjonale kvalitetskrav til forskning. Likevel er en stor del av utviklingsarbeidet tett forbundet med og utfyller museets forskning innen det aktuelle feltet, og vi vil framover jobbe med å styrke denne type sammenhenger mellom forsknings- og utviklingsarbeid.

FoU-ressurser: Samlingen, bibliotek og arkiv

Ansvar for tilgjengeliggjøring og formidling av samlingen er viktig overfor publikum så vel som forskningsmiljøene. Samlingen er en unik og svært verdifull ressurs for forskning innen kunsthistorie, konservering og museologi. Det investeres mye i videreutvikling av museets forskningsbibliotek og dokumentasjonsarkiv, for å understøtte FoU-arbeidet internt og for å kunne gi både et bredt og spesialisert tilbud til eksterne forskere og publikum.

Satsningsområder og prioriteringer

I det følgende beskrives bakgrunnen for strategiens valg av satsningsområder og prioriteringer, og det ideologiske utgangspunktet for disse antydes. Mens de tre første målområdene i strategien oppgir tiltak for *hvordan* vi vil styrke FoU-arbeidet på det organisatoriske og strukturelle nivået, er det i dette siste målområdet «Satsningsområder og prioriteringer» at kjernen i vår motivasjon for forskningen ligger – *hvorfor* vi vil satse mer på forskning. Denne utdypningen av satsningsområder er ment å supplere strategiens konkrete tiltak for målområdet, for å synliggjøre hva vi ønsker å bidra med i forskningsmiljøene vi inngår i og til publikum.

Det er imidlertid viktig å understreke at Nasjonalmuseets forskning rommer en rekke stemmer og perspektiver. Satsningene angir en hovedretning, men fungerer ikke som absolutte føringer. Forskningen er fri både med hensyn til empiri, teori og metode. Den tar utgangspunkt i museets verdier om å være åpen, uredd og gi anerkjennelse. Disse verdiene skal blant annet prege vår tilnærming til tidligere historieskriving og museumspedagogikk, det større forskningsfellesskapet vi er en del av, forskningsformidling og ikke minst publikum som involveres i FoU-prosjekter.

For å oppnå en helhetlig innfallsvinkel til satsningsområdene vektlegges samarbeid på tvers av fagkompetanse, med bidrag fra hvert av forskningsfeltene museet representerer – og fra eksterne forskere, også fra andre fagdisipliner.

Ny kunnskap – ny representativitet

Å bringe ny kunnskap om samlingen er en av museets hovedoppgaver. Samlingen rommer mange betydningsfulle verk og kunstnerskap som det fortsatt savnes forskning på. Videre er det et stort behov for forskning som bringer nye perspektiver på kunst i samlingen, og utfyller eller utfordrer tidligere kunsthistoriske framstillinger og formidlingen av disse mot ulike publikumsgrupper.

Vi ser det som vesentlig for vårt oppdrag å bidra til nyskrivinger av kunst-, arkitektur-, design- og kunsthåndverkshistorien, som stiller spørsmål ved den etablerte kanon. Dette innebærer

kritiske refleksjoner omkring Nasjonalmuseets rolle som en sentral aktør i kanonbyggingen, og hvordan innsamlingspraksis, utstillingsprogram og museumspedagogikk både tidligere og i dag er forankret i ideologi og forståelser av det nasjonale.

Museet har et særlig ansvar for forskning på kunst i Norge. Gjennom flere samarbeid med eksterne forskere nasjonalt og internasjonalt ønsker vi imidlertid å aktivere ulike innfallsvinkler til kunst både i og utenfor Norge, og invitere til dialog om hvordan vi i dag kan fornye eller frigjøre oss fra tankemønstre og praksiser med lange faglige tradisjoner. Et viktig faglig utgangspunkt er at nyskriving og revidering av kanon er et evig pågående arbeid. Vi deltar ut fra vårt ståsted og spiller perspektiver i vår tid, mens ettertiden vil behandle våre blindsoner med kritisk blikk.

Forskningen har stor betydning for videreutviklingen av samlingen, som skjer gjennom en strategisk og i all hovedsak vitenskapelig basert innsamling. Vi jobber etter et overordnet mål om å oppnå en større grad av representativitet når det gjelder blant annet kjønn, sosial og kulturell bakgrunn og geografi. Gjennom forskning, innsamling og programmering skal Nasjonalmuseet aktivt jobbe for å inkludere og synliggjøre aktører, grupper og kunstnerskap som tidligere har blitt oversett eller utelatt, og bidra til å motvirke eurosentrisk og monokulturelle framstillinger av kunsthistorien og kunst i dag. Dette målet er like aktuelt for forskningen vi gjør i forbindelse med skiftende utstillinger, med innlånte verk fra andre samlinger.

Samfunnsrelevans, mangfold og tverrfaglighet

Nasjonalmuseets overordnede visjon er å gjøre kunsten tilgjengelig for alle – og hver enkelt, og å reflektere samfunnet og tiden vi lever i. Vi jobber med en helhetlig plan for å integrere mål om bærekraft i alle relevante planer, strategier og aktiviteter. For FoU-feltet er det særlig viktig å fremme FNs bærekraftsmål om likestilling mellom ulike kjønn og å styrke kvinners stilling i samfunnet. Vårt arbeid med likestilling er imidlertid del av en bredere satsning på å fremme mangfold. De kommende årene skal vi videreutvikle vårt arbeid med forskningsbaserte utstillinger og publikasjoner om kvinnelige kunstnere, arkitekter og designere. Samtidig vil innsatsen for å øke andelen samiske kunstnere i samlingen følges opp av forskning på kunst fra Sápmi og formidling av denne, der blant annet perspektiver på avkolonialisering og verdidebatter om inkludering og representasjon er relevante. Gjennom vår satsning på kritisk katalogisering har vi startet arbeidet med å etablere et alternativ til den tradisjonelle katalogiseringen av samlingen, der vi blant annet tar høyde for en større bredde i kjønn og kulturell bakgrunn. Normkritikk fungerer som en ramme og et verktøy i dette utviklingsarbeidet, som vil videreføres som et ledd i en mer helhetlig norm-bevisst evaluering av hvordan vår egen praksis i større grad kan skape rom for mangfold.

Framover vil vi satse mer på forskning som belyser kunstens betydning i en større samfunnsmessig sammenheng, gjennom temaer som blant andre kunst og helse, barn og læring, pedagogikk og kunstformidling. Den overordnede visjonen vår tilsier at vi også skal arbeide systematisk for å skaffe oppdatert kunnskap om publikums forventinger til oss og økt forståelse for deres erfaringer av museets formidling av innhold på ulike arenaer og kanaler. For forskningen innen formidling vil utprøving av praksisbaserte metoder stå sentralt, der

publikum involveres som deltagende ressurs. Undersøkelser av publikums bruk og opplevelse av utstillinger er blant annet viktig i denne sammenheng. Våre utstillinger er sånn sett ikke bare sentrale arenaer for å presentere forskning, men vil i forskningen på egen praksis fungere som studieobjekter i seg selv. Praksisledet metodikk er godt innarbeidet i undervisning og kunstbasert forskning, men har hittil vært lite anvendt i museumsfeltet i Norge. Metodeutvikling vil dermed stå sentralt i dette forskningsarbeidet framover, og prosess og resultater vil deles med museumssektoren. I tillegg vil vi i større grad bruke kuratering av utstillinger som forskningsmetode for ny kunnskap. Dette er en aktuell metodisk tilnærming innen museumsforskningen, som blant annet innebærer at forskningsspørsmål eller hypoteser undersøkes i selve utstillingen.

Mer generelt vil det å fremme både metodisk nytenkning og tverrfaglighet ha stor betydning for å nå målet om å bidra til faglig videreutvikling innen alle de forskningsfeltene museet representerer. Det vil dessuten styrke arbeidet med å framskaffe ny kunnskap om samlingen og å delta i nyskriving av kunsthistorien. Nasjonalmuseets faglige sammensetning er unik i norsk sammenheng. Vi representerer en faglig dybde og bredde som ikke finnes ved noen annen tilsvarende institusjon, og vil jobbe målrettet med å utnytte dette gjennom flere tverrfaglige samarbeider. Vi ønsker blant annet å styrke synergieffektene mellom kunsthistorisk og konserveringsfaglig forskning gjennom flere fellesprosjekter. Den konserveringsforskningen som ligger tettest på teknisk kunsthistorie gir for eksempel verdifull ny innsikt i kunstneres teknikker og arbeidsmetoder, som utfyller kunsthistoriske undersøkelser. Samarbeid på tvers av konservering og kunsthistorie er også ofte en forutsetning for attribusjonsforskning, som på sin side kan korrigere tidligere feilaktige eller begrensede attribueringer og gi anerkjennelse til kunstnere som det ikke har vært kjent at har skapt eller medvirket til verk.

Samtidig er materialbasert konserveringsforskning, som tar utgangspunkt i selve materialet heller enn verk eller kunstnerskap, grunnleggende for å oppnå kunnskap om for eksempel nyere materialer i samtidskunsten og nedbrytningsprosesser. Forskningen på materialer og konserveringsmetodikk vil fortsatt stå sterkt, da den er avgjørende for å utvikle bevaringsstrategier for verk i samlingen – og dermed også for å oppfylle samfunnsoppdraget. Vi har landets største museumsfaglige miljø for konservering, og en unik bredde i materialgrupper i samlingen. I det nye Nasjonalmuseet gir også lokaler og utstyr av svært høy kvalitet helt nye muligheter for FoU-arbeidet innen konservering.

Strategiens målområder og tiltak

Ambisjon

Vi gir nye perspektiver på kunsten som stimulerer til kritisk tenkning og styrker mangfoldet.

Målområder

Museet har over lengre tid vært inne i en flytteprosess, fram mot åpningen av det nye Nasjonalmuseet på Vestbanen i juni 2022. Strategien legger derfor opp til en opptrapping av tiltak under de ulike målområdene fram mot 2024 og 2025, da det forventes å kunne oppnå tilnærmet normal drift i museet – også når det gjelder FoU-aktiviteten. Tiltak som ikke er knyttet til et bestemt år skal gjennomføres innen 2025, eller viser til faste rutiner eller retningslinjer som gjelder for hele strategiperioden.

Organisering og kompetansebygging

Målbeskrivelse

Vi skal øke forskningsaktiviteten, utvide forskningskompetansen, videreutvikle forskningsfellesskapet og styrke synergieffekter mellom våre forskningsfelt.

Tiltak

Dette vil vi oppnå ved å:

Kompetanseheving

- utarbeide et internt tilbud for kompetansebyggende tiltak (som f.eks. forskningsseminarer, metodekurs, akademisk skrivekurs eller seminarer knyttet til publisering, formidling, opphavsrett og forskningsetikk), for å sikre en ytterligere styrking av den solide og brede forskningskompetansen i organisasjonen.
- målbevisst rekruttere personer med doktorgrad eller annen dokumentert forskningserfaring innen fagfelt som utfyller kompetansen i organisasjonen.
- tilrettelegge for karriereutvikling for forskere gjennom individuelle handlingsplaner for forskning, formidling av resultater og kompetansebygging.

Organisering

- gjennomføre halvårige seminarer med presentasjon og diskusjon av pågående FoU-prosjekter, for å fremme dialog og erfaringsutveksling internt, anspore til tverrfaglighet og sikre framdrift (fra 2022).
- tilrettelegge for god intern kultur gjennom mindre formelle faglige nettverk, kollegalesing m.m.
- samarbeide på tvers av fagkompetanse i alle nye forsknings- og utviklingsprosjekter der det er relevant.
- utforme handlingsplaner for forskning og utvikling (ett års varighet) som utpeker prioriterte prosjekter og tiltak, og hjelper oss å jobbe målrettet (fra 2022).

- innføre en fast prosedyre for beslutning og gjennomføring for alle forskningsprosjekter (i 2021).
- opprette referansegrupper for alle vedtatte forskningsbaserte utstillingsprosjekter, for å innhente innspill og gå i dialog med eksterne forskere og miljøer med relevant kompetanse.
- tilrettelegge for at ansatte har ressurser og tid til å forberede og initiere forsknings- og utviklingsaktiviteter, i overensstemmelse med museets gjeldende strategi og planer.

Tilgjengeliggjøring og formidling

Målbeskrivelse

Vårt mål er å være ledende på forskningsformidling innen alle våre fagfelt, og å nå et bredt publikum – nasjonalt og internasjonalt. Vi skal ha et sterkt fokus på å dele våre forskningsressurser – samlingen, arkiv og bibliotek – med forskningsmiljøet og publikum.

Tiltak

Dette vil vi oppnå ved å:

- arrangere en årlig nasjonal eller internasjonal konferanse, gjerne i samarbeid med andre forskningsinstitusjoner.
- årlig presentere vår FoU-aktivitet nasjonalt eller internasjonalt i minst seks konferanseinnlegg, på konferanser med stor faglig tyngde innen våre felt (fra 2023).
- vise minst én forskningsbasert utstilling i året (fra 2023).
- årlig publisere minst syv artikler i internasjonale utgivelser (tidsskrifter, antologier, kataloger m.m.), for å markere våre FoU-satsninger tydelig utenfor Norge (fra 2023).
- øke den årlige publiseringen av fagfelleverderte artikler med 75% – fortrinnsvis i åpne kanaler, og samtidig opprettholde andelen publiserte sakprosa- og populærvitenskapelige fagartikler (innen 2024).
- aktivt kombinere ulike typer arenaer for forskningsformidling (som podkaster, sosiale medier, intervjuer, populærvitenskapelig tekster, foredrag, offentlige samtaler, kronikker, og andre former for deltakelse i samfunnsdebatten) for å øke tilgjengeligheten til forskning og nå nye publikumsgrupper.
- tilrettelegge for at den enkelte ansatte har ressurser og tid til å publisere vitenskapelig og drive forskningsformidling, i overensstemmelse med museets gjeldende strategi og planer.
- utvikle vår tilgjengeliggjøring av samlingen, og fronte den som en unik forskningsressurs for eksterne forskere.
- kontinuerlig forbedre kvaliteten på vårt forskningsbibliotek, og sikre best mulig tilgang til biblioteket, dokumentasjonsarkivet og studiesalene.

Eksterne samarbeid og finansiering

Målbeskrivelse

Vi skal være en sentral samarbeidspartner i nasjonale og internasjonale forskningsprosjekter av høy faglig kvalitet, og jevnlig initiere nye samarbeider om FoU som fronter kunst i Norge internasjonalt.

Tiltak

Dette vil vi oppnå ved å:

- jobbe målrettet med å videreutvikle våre FoU-samarbeider med museer, UH-sektoren og andre forskningsmiljøer i og utenfor Norge.
- initiere minst tre nye FoU-samarbeider med utenlandske aktører, som gir internasjonal promotering av kunst i Norge (innen 2024).
- samarbeide med den fremste fagkompetansen, nasjonalt og internasjonalt.
- delta aktivt i etablerte faglige nettverk innenfor alle våre forskingsfelt, og være en pådriver for åpen kunnskapsutveksling om FoU.
- ta initiativ til å bygge nye nettverk som støtter opp under utvalgte områder i FoU-arbeidet internt og i andre forskningsmiljøer (innen 2024).
- utforme planer for hvordan vi skal jobbe strategisk og langsiktig for å skaffe ekstern finansiering for nye FoU-prosjekter, gjennom bl.a. frikjøp og stipendutlysninger.
- initiere ny forskning som er relevant for Nasjonalmuseets samling og formidlingspraksis, gjennom å lyse ut minst fire Ph.d.-stipender (i samarbeid med utvalgte universiteter) og mindre prosjekter for gjesteforskere.

Åpenhet og uavhengighet

Nasjonalmuseet følger det forskningsetiske prinsippet om åpenhet om finansiering, jfr. våre etiske retningslinjer. I alle samarbeid med eksterne skal forskningens uavhengighet garanteres. Det er en forutsetning at den enkelte forsker er fri i sitt arbeid, uten innblanding i valg av metode, resultater eller valg av formidlingsform.

Satsningsområder og prioriteringer

Målbeskrivelse

Vi skal være en synlig pådriver for nytenkning og faglig videreutvikling innen kunst- arkitektur-, design- og kunsthåndverkshistorie, samlingsforvaltning, kunstformidling og museale praksiser. Samtidig er det et viktig mål å skape tettere sammenheng mellom satsninger innen innsamling, FoU og formidling.

Tiltak

Dette vil vi oppnå ved å:

Samfunnsrelevans og representativitet

- jobbe systematisk for å synliggjøre aktører, grupper og kunstnerskap som tidligere har blitt oversett eller utelatt fra kunsthistorien, og starte minst fire forskningsprosjekter om verk og kunstnerskap som det savnes forskning på.
- utvikle minst ett forskningsprosjekt årlig som bidrar til nyskrivninger av kunst-, arkitektur-, design- og kunsthåndverkshistorien, og/eller stiller spørsmål ved den etablerte kanon.
- initiere minst tre forskningsprosjekter om kunst, arkitektur og/eller design fra Sápmi og formidling av denne, og samtidig gi grunnlag for strategiske innkjøp og kunnskapsheving om bevaringsmetoder og materialer.
- videreutvikle vårt arbeid med forskningsbaserte utstillinger og publikasjoner om kvinnelige kunstnere, arkitekter og designere, gjennom å starte minst fire nye forskningsprosjekter.
- initiere minst ett nytt forskningsprosjekt om kunst og helse som belyser kunstens betydning i samfunnet, og som utvikles i samarbeid med forskere fra andre fagfelt.
- invitere til ny forskning på skeiv kunst og visuell kultur som tar utgangspunkt i normkritiske perspektiver og en bred tilnærming til det skeive, og som publiseres i et temanummer av *Kunst og Kultur* i anledning Skeivt kulturår 2022.

Metodeutvikling

- offensivt utforske nye metoder og teorier innen kunstformidling som involverer publikum som deltagende ressurs, og gjennomføre praksisledet forskning på publikums opplevelse og bruk av våre utstillinger i minst ett prosjekt pr. år (fra 2024).
- prioritere utviklingsarbeid innen formidling som bidrar til å styrke intern kompetanse innen målgruppearbeid og digital formidling, basert på oppdaterte formidlingsfaglige praksiser.
- videreføre satsningen på materialbasert konserveringsfaglig forskning, som er avgjørende for å utvikle bevaringsstrategier for samlingen og har stor relevans for andre muséer.
- ha kontinuerlig fokus på utviklingsarbeid innen konservering der vi evaluerer og forbedrer metoder for bevaring, i tråd med internasjonale standarder.
- initiere utviklingsarbeid innen samlingsforvaltning som har til hensikt å kartlegge og innføre mer bærekraftige ordninger for pakking, oppbevaring og transport av kunst.

Enhetlig praksis

- sikre samsvar mellom handlingsplaner for FoU, utstillingsprogrammet og den nye innsamlingsstrategien, som utarbeides i strategiperioden.
- følge opp viktige innkjøp til samlingen med ny forskning om de aktuelle verkene og kunstnerskapene, som vi formidler i utstillinger og publikasjoner.